

D. KOVACSIKOVA

kandidátus

Bél Mátyás Egyetem Pedagógiai Fakultásának
Pedagógiai Tanszék vezetője
Banska Bystrica

**AKTUÁLIS GONDOLATOK NAPJAINK
TANÁRKÉPZÉSÉHEZ
J. A. KOMENSKI POMPAPEDIA CÍMŰ MUNKÁJA
NYOMÁN**

RESÜME: *(Aktuelle Gedanken zur heutigen Lehrerbildung Das Werk "Pompapedia von J. A. Komenski)* In diesem Aufsatz findet sich eine Analyse über das Werk, was die Ansichten und pädagogische Konzeption von Comenius umfaßt. Man kann ausführlich über die Frage, die heutzutage mit der Demokratisierung und Humanisierung der Schule oft auftaucht, lesen: was für Eigenschaften, menschliche Werte soll der Pädagog aufweisen. Es werden die von Comenius formulierten Erfordernisse – Ehrlichkeit, Anstand, Ernsthaftigkeit, Begeisterung und Weisheit –, die zum Lehrberuf nötige Thesen der Kenntnisse – die komplexe Anwendung der Aufgaben, allgemeinen und speziellen Ziele, Methoden und Mittel – vorgeführt. Im Vergleich mit der heutigen Pädagogik wird es bewiesen, wenn unsere Lehrer den Ideen von Comenius gewachsen sind, dann können sie die Aufgabe der Erziehung wirksam lösen.

Ebben az évben emlékezünk Comenius születésének 400. évfordulójára, ebből az alkalomból ajánlatos hogy nagyobb figyelmet

fordítsunk munkásságára abból a célból, hogy népszerűsítsük Comenius gondolatait. Hozzájárulva ahhoz, hogy az ő kezdeményezéseit, ösztönzéseit felhasználjuk a mai gyakorlatban.

Tanáraink többsége biztosan ismeri Comenius klasszikus műveit (Tájékoztató az óvodák számára, Nagydidaktika, A világ képekben) ezért hozzászólásomban a figyelmet Comenius nem kevésbé fontos Pampapedia (Általános nevelés) című művére szeretném irányítani. Ebben a művében az egyetemes szellemi képzésről elmélkedik, hogy az ember képes legyen egész életében (minden életkorban) úgy rendezni, hogy élete örömteli legyen. A Pampapedia hét részből álló mű. Általános tanácsokat ad az emberi dolgok javításához, amelyben összefoglalja a legfontosabb filozófiai, pedagógiai és szociális természetű tervezetét. Comenius az iskolák jobbításához tervezte leelőször is az emberi társadalom és a világ jobbítását. Pampapedia betetőzése legjelentősebb pedagógiai műveinek, mint a Nagy Oktatástan és A világ képekben, összefoglalása Comenius nézeteinek, a személyiség egész életre szóló tervezésére, művelésére, képzésére.

Comenius egész pedagógiai rendszerének központjában az ember megismerésének és megnemesítésének alaptétele áll, minden embert (omnes), mindenben (omnia) ami az élet szempontjából fontos minden téren (Omnimo) képezzen. Lényegében minden ember tanuljon mindent sokoldalúan omnes, omnia, omnimo. Az ember egyetemes művelésének általános nevelési koncepciója az ember egész életére vonatkozik. A nevelési folyamat 8 panszofisztikus iskolát foglal magában, amelyeket ebben a művében a 8-15-ig terjedő fejezetekben fejt ki részletesen. Amíg a Nagydidaktika c. művében csak 4 iskolát (óvodát, népiskolát, latin iskolát, főiskolát) addig a Pampapediában kiszélesíti a nevelést az egész emberi életre. Comenius szerint az emberi élet 7 korra osztható: az első a magzati fejlődés, a második a születés utáni csecsemőkor, a harmadik a kisgyermekkor, a negyedik a serdülőkor, ötödik az ifjúkor, hatodik a felnőttkor, hetedik az öregkor amelyet a halál zár le. Az emberi életnek megfelelően 7 iskolát ír elő.

1. a megszületés iskolája (geniturae)
2. korai gyermekkori iskola (infantiae)
3. a késői gyermekkori iskola (pueritae)
4. a serdülőkori iskola (adolescentiae)
5. az ifjúkori iskola (juventutus)

6. a felnőttkori iskola (virilitás)

7. az öregkori iskola (senii).

Az élet nyolcadik iskolája a halálra való felkészülés iskolája (mortis). Ennek az iskolának azonban külön tanterve nincsen. A nyolc pansofista iskolából amelyeket Comenius a Pampaedia c. művében leír, a mai gondolkodásunkban csak három szerveződött intézeti jelleggel, ez a késői gyermekkori, serdülőkori és az ifjúkori iskola.

Az iskola Comeniusnál jelenti a rendszeres tanulás minden területen összefüggésben az ember és a világ isteni eredetével és a visszatéréssel az Istenhez. A comeniusi iskolában a társadalom a tanulókból és a tanultakból tevődik össze. Ebben az iskolában három alapkönyv van, amelyek a tanítás alapját képezik: a külső vagy a természeti világról szóló könyv, az ember lelki életéről szóló könyv és a Szentírás. Csak ebben az értelemben foghatjuk fel, hogy Comenius az iskolát az emberi élethez viszonyítja. A társadalom jobbításában Comenius a pedagógus részére kiemelkedő helyet biztosított. Egész rendszert dolgozott ki az egyetemes tanításra és nevelésre vonatkozóan. Szabályozza a tanár és diák kölcsönös tevékenységét. A Pompaedia sok értékes gondolatot tartalmaz, amelyeket nem lehet ebben a rövid hozzászólásban kifejteni. Amennyiben én olyan főiskolán tevékenykedem amely tanárokat képez, hozzászólásom további részében olyan comeniusi gondolatokat emelek ki, amelyek a tanárokat érintik. Azzal a céllal hogy a Pompaediában leírtakat a mai élettel összekapcsoljam. Tanároknak fontos szerepe és képzettsége van ahhoz, hogy az ember egész életre vonatkozó nevelési, képzési programot megvalósítsa. Az aki vállalkozik az ember művelésére, Comenius szerint az alábbi feltételeket kell hogy teljesítse:

1. Minden tanárnak olyannak kell lennie, amilyen embert akar képezni, nevelni.
2. Ismerje azokat a módszereket, amelyekkel másokat tud formálni.
3. Saját munkájában buzgó, lelkes legyen, tudjon a neveltekkel bánni.

Comenius nagy figyelmet fordított a tanárok magas szintű módszertani képzésére, a gyermekekhez való viszonyára és a nevelő-oktatói tevékenységére. A tanárok kiválasztásával kapcsolatban mondta:

”Ezeknek kiválasztott embereknek kell lenniük ezért megérdemlik hogy a legnagyobb körültekintéssel válasszuk ki őket.”

Napjainkban amikor olyan kérdésekkel foglalkozunk, hogy a tanárképzés minőségét javítsuk, nem kerülhetjük meg a tanári hivatásra való kiválasztás kérdését. Felmerül a kérdés hogyan valósíthatjuk meg a tanári pályára jelentkezők kiválasztását. Ennek a problémának megoldására adhatnak ihletet Comenius követelményei a jövő tanárával szemben:

- > becsületesség, tisztesség (az emberek előtt minden területen, feddhetetlenség a viselkedésben)
- > komolyság (dolgozzanak szeretetteljes szigorral)
- > buzgóság, lelkesedés (ne szégyelljék saját hivatalukat, ne csüggedjenek, legyenek állhatatosak)
- > bölcsesség (tudjanak rendet tartani és tudjanak bánni a nehezen kezelhető egyéniséggel).

A reális kiválasztás hosszabb időt igényel a felvételi vizsgák bevezetésével, de a kiválasztás esetleges hibáit korrigálhatjuk, ha a felkészítés során a hallgatókkal differenciáltan foglalkozunk.

Figyelemre méltóak azok a comeniusi gondolatok is, amelyek a tanári munkára való felkészítéssel foglalkoznak. Comenius írja:

”A tanárok hogy nevelni tudjanak ismerniük kell:

1. az összes foglalkozásukra vonatkozó feladatokat, kötelességeket, célokat
2. az összes tanítással kapcsolatos eszközöket, lehetőségeket,
3. a módszerek sokféleségét és azok változatos alkalmazását.”

Ezeknek a téziseknek a szellemében fogalmazhatjuk meg a követelményeket a felkészítő munkánkhoz.

1. Ismerni a nevelés és képzés célját
2. Ismeret és képesség az összes eszközök alkalmazására, amelyek a célhoz vezetnek.
3. Ismeret és képesség a módszerek kiválasztására és különféle alkalmazására.

Comenius megkülönböztet általános célokat az egész ember képzését és speciális célokat (ezek a célok vonatkoznak a konkrét tanári munkára, foglalkozásra való felkészítésre). A továbbiakban írja: ”Helyesen alapozza meg saját tanári hivatását az, aki megérti ezeket a célokat és a célok ismeretében rendezi és szervezi saját munkáját. Az általános cél jelenti képes legyen az ember megújítani az elvesztett teljességét, szabad akaratát, amely azon alapszik, hogy

képes a jót kiválasztani és a rosszat elutasítani. Az embereknek meg kell tanulniuk az igazság megismerését, akarni a jót, és szükségszerűen teljesíteni.”

Íme van egy nevelési programunk, amely a comeniusi párhuzamosságból ered, három féle képességet feltételez, a tevékenység előtti gondolkodás, a nyelv és a kéz. Gnoszeológiai lépések szerint első a dolgok gondolati megismerése példák segítségével, azután ésszel belátni az igazságot, az ismeretek felhasználásával és harmadik a gyakorlati tevékenység amelyben segítséget adnak gyakran a szigorú igazságok.

A hivatásra való felkészítés jellegzetessége a tapasztalattól a megértésen át a gyakorlati alkalmazásig. Ebből következik nem elég a neveléssel, képzéssel kapcsolat ismeret és megértés, de szükséges megtanulni a nevelés megvalósítását is. Comenius figyelmeztet a tanári hivatásra való felkészítés komplex jellegére a felkészítés tartalma nem lehet csak egy funkcióhoz kötött, informatív jellegű, hanem a gyakorlati tevékenységet is magában foglalja.

Comenius gondolatait elemezve megfogalmazhatjuk az alábbi téziseket, amelyekből levezethetők a tanárképzéssel kapcsolatos feladataink:

1. A tanárok felkészítése a tanári funkcióból és a nevelés általános és specifikus céljaiból ered, figyelembe véve a tanárok és diákok közötti korkülönbséget (életkori sajátosságokat).
2. A tanárok felkészítésének vannak empirikus ismereti tartalmi és vannak elméleti, ill. formális elemei. Az ismeretek amelyek megvilágítják a szakmai gyakorlatot.
3. Az elméleti felkészítés lehetővé teszi, hogy újfajta módon közeledjünk a neveléshez, a módszerek alkalmazásához és elvezeti a tanárokat a gyermekek helyes vezetéséhez.

Befejezésül még egyszer szeretném hangsúlyozni, hogy Comenius gondolatai több száz évvel ezelőtt íródtak, de ma sem veszítették el aktualitásukat, amikor az iskolát humanizáljuk. Az iskola humanizálásában és demokratizálásában a tanároknak pótolhatatlan szerepe van, mert ők biztosítják a nevelést és határozzák meg az egész iskolarendszer jellegét. Ha a comeniusi ideát megvalósítjuk, akkor olyan tanáraink lesznek, akik a nevelést eredményesen oldják meg. Lehetséges lesz olyan iskola kialakítása, amelyet Comenius elképzelt.